

## بیان مساله :

یکی از گرایشهای ذاتی و مهم آدمی که از غریزه لذت دوستی سرچشمه می گیرد، محبت است، محبت از ریشه حب و ضد بغض است در لغت به معنای دوست داشتن، عشق و دلدادگی و مهر و دلبستگی است و در اصطلاح احساس میل نسبت به چیزی که برای انسان لذت بخش است، تربیت از ریشه ربو در لغت به معنای پرورش دادن و بزرگ کردن است و در اصطلاح سعی و کوشش در جهت ایجاد دگرگونی مطلوب در فرد برای رساندن او به کمال مطلق به طور تدریجی و دائمی است، محبت از اساسی ترین نیاز روانی انسان که در هر دوره از زندگی خود به آن نیاز دارد و یکی از مبانی مهم تربیت در اسلام محبت است که بیشترین تناسب را با فطرت آدمی دارد و با توجه به سرشت آدمی و تاثیر پذیری او از نرمی و دوستی نیکو ترین راه در تربیت دینی، تربیتش است که با روش محبت همراه باشد و از جمله اقسام محبت می توان به محبت خداوند به بندگان و محبت بندگان به خداوند اشاره کرد و با توجه به اینکه محبت در تربیت دینی افراد نقش بسزایی دارد و نیز در اخلاق فردی و اجتماعی انسان موثر است و در سایه تربیت دینی و محبت زمینه های رشد و تکامل و نیل به حیات طیبه انسان فراهم می گردد، این موضوع از نیازهای پیروان مکتب اسلام در حوزه فرهنگ و دین بشمار می آید، و برای این اساس بررسی این نقش در تربیت دینی با توجه به قرآن و سنت مورد بحث می باشد.

## علت انتخاب موضوع، اهمیت و فایده آن:

با توجه به اینکه خداوند در سرشت هر موجودی عشق ذاتی سیر به سوی کمال خود را ایجاد کرده روش محبت در تربیت دینی بر چنین پایه ی بنایی استوار و خانواده برای فرزندان محلی امن می باشد اما از آنجایی که در برخی خانواده ها متأسفانه با تحقیر و تنبیه و بدون محبت و یا با افراط و تفریط صورت می پذیرد، و باعث تاثیرات سوء در فرزندان می گردد، بنابراین ضروری ست تا با انجام تحقیق فوق، علاوه بر فراهم نمودن زمینه معرفت بخشی و توجه دادن به خانواده ها راهکارهایی را نیز در این زمینه ارائه نمایم .

## فایده:

۱. بیان نقش محبت در تربیت دینی .

۲. آگاهی افراد جامعه به جایگاه محبت؛

۳. شناخت محبت واقعی با تاکید بر قرآن و سنت؛

۴. ایجاد تعامل و ارتباط سالم باهم نوعان و ایجاد جامعه سالم؛

## پیشینه موضوع تحقیق:

محبت از وجود حضرت حق سرچشمه گرفته است و خداوند با خلقت موجودات این نیروی عظیم را در نهاد مخلوقات به ودیعت نهاده است لذا با این وصف محبتی که در مخلوقات است فرع محبت حق تعالی است. و از اساسی ترین نیازهای زیستی در انسان نیاز به محبت است بدین ترتیب نیکوترین راه در تربیت دینی، تربیتی است که باروش محبت همراه باشد که در آیات قرآن و روایات به آن تصریح شده است در همین راستا کتابها و مقالات ذیل معرفی می گردد: کتابها: تفسیر نمونه از ناصر مکارم شیرازی، مقام محبت الهی از محمد حسین خلیلی، سیری در تربیت اسلامی از مصطفی دلشاد تهرانی، حقوق فرزندان در مکتب اهل بیت از محمد جواد مروجی طبسی، ارتباط با خداوند در خانواده از اسدالله طوسی، خانواده در قرآن از احمد بهشتی، سریر سخن ج ۲ از حسن اسحاقی.

مقالات: ماهنامه پیوند نماز، ویژه نامه تربیت از حمید رضا کفاش، فضا نامه بینات از حسین پویا، محبت و رحمت از منظر قرآن و سنت، محبت از منظر قرآن و سنت از زینب محمد قاسمی.

به موضوع تحقیق فوق اشاره شده است، که در آنها بررسی مساله تربیت دینی پرداخته شده است، لذا در این پایان نامه سعی می شود که به نقش محبت در تربیت دینی و آرایه راهکارهایی در این زمینه پرداخته شود.

## سوالات تحقیق:

سوال اصلی: محبت در تربیت دینی از منظر قرآن و سنت چه نقشی دارد؟

## سوالات فرعی :

۱. محبت و تربیت از دیدگاه قرآن چیست؟
۲. محبت و تربیت از دیدگاه روایات چیست؟
۳. چه عواملی از محبت در تربیت دینی نقش دارد؟
۴. آثار محبت در تربیت دینی چیست؟
۵. برای ایجاد محبت در تربیت دینی چه راهکارهایی وجود دارد؟

## فرضیه تحقیق:

محبت نیروی تحول آفرین که شیوه صحیح و مطابق با استانداردهای اسلامی بهترین بسترومحور تربیت دینی است.

## پیش فرض:

۱. محبت قوی ترین عامل برای پذیرش و تفاهم است.
۲. کمبود محبت در تربیت دینی تاثیرات سوء را در روح آدمی به وجود می آورد.
۳. پایه و اساس تربیت دینی محبت است.
۴. از منظر قرآن و سنت مهمترین محور فضایل اخلاقی محبت است که باعث دستیابی همه استعداد های آدمی به کمال مطلق می شود.

## مفاهیم و متغیرها:

- مفهوم محبت: احساس میل نسبت به چیزی که برای انسان لذت بخش است.
- مفهوم تربیت: سعی و کوشش در جهت ایجاد دگرگونی در فرد و برای رساندن او به کمال مطلق به طور تدریجی و دایمی است.
- مفهوم تربیت دینی: سعی و کوششی که در جهت ایجاد دگرگونی در فرد بر اساس مبانی و دستورات دین مبین اسلام باشد.
- متغیر مستقل: محبت.
- متغیر وابسته: تربیت دینی.

## روش تحقیق :

به صورت کتابخانه‌ای انتخاب شده است، به قرآن کریم و کتب مختلف و متعدد تفسیری حدیثی، تربیتی، روانشناسی، جامعه‌شناسی و غیره مراجعه شده و مطالعه لازم انجام پذیرفته و برای این منظور از کتابهای زیادی استفاده شده است. و تمام مطالب مورد نیاز فیش برداری و فیش هانیز براساس موضوع مورد تحقیق مرتب گردیده و در فصلها و عناوینی که در فهرست آمده گردآوری شده است، امید که مطالب این رساله گامی در جهت رشد باورهای دینی فرد و جامعه از راه آموزه های قرآنی و روایی باشد

## ساختار تحقیق:

بخش اول مباحث مقدماتی.

فصل اول: کلیات طرح.

فصل دوم: مفهوم شناسی

بخش دوم: محبت و تربیت از دیدگاه قرآن و روایات

فصل اول: محبت و تربیت از دیدگاه قرآن

فصل دوم: محبت و تربیت از دیدگاه سنت

بخش سوم: عوامل و آثار محبت در تربیت دینی

فصل اول عوامل محبت در تربیت دینی

فصل دوم: آثار محبت در تربیت دینی

فصل سوم: راهکارهای ایجاد محبت در تربیت دینی در زندگی فردی و اجتماعی

محدودیتها، مشکلات و موانع تحقیق:

کمبود منابع معتبر، و به دلیل فعالیت در حوزه علمیه محل سکونت با مشکل عدم جمع آوری مطالب از کتابخانه های مختلف سطح شهر که در شیف صبح بازمی باشند روبرو هستیم.

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران

حوزه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها) شهرستان زابل

# تحقیق گروهی رشد

## عنوان:

محبت از منظر قرآن و سنت

## استاد راهنما:

خانم زینب پودینه زابلی

## پژوهشگران:

مطهره جهانتیغ

زینب پاسبان حیدری

پری بهشتی نسب

طاهره هراتی

بهاره آذریان

## آثار تفریط در محبت

### ۱- عقده روانی

کودکی که طعم محبت پدر و مادر را چشیده باشد، لذت نوازش و عاطفه مادری یا پدری را احساس نکرده باشد، حالات لبخند و خنده مهربانانه والدین خود را هرگز ندیده باشد. و... یقیناً روانی متعادل نخواهد داشت. و این کمبود محبت به صورت یک عقده روانی در روان او باقی خواهد بود. این عقده کم ممکن است خدای نکرده به صورتهای مختلف: خودکشی،

فرار از خانه، قتل و جنایت و غارت اعتیاد و... بروز کند و تا آخر عمر موجبات بدبختی و فلاکت خود او را فراهم آورد.

### ۲- خمودی و انزوا

غالباً دیده می شود کودکانی که در جوانی به دور از محبت خانوادگی پرورش یافته اند، در محیط های مختلف اجتماعی مانند کوچه و مدرسه و کلاس و... همیشه حالت کناره گیری و انزواطلبی دارند و آنچنان نشاط کافی برای بازی همکاری

و فعالیت با دیگران را ندارند. اما در مقابل آنها که پدران و مادران با فکر و نسبتاً سالمی دارند و طعم شیرینی محبت آنها را چشیده اند، روحیه ی باز و نشاط داشته خمود و منزوی نیستند. اگر در سنین کودکی و نوجوانی در اثر بی مهری والدین، این حالت در فرد ایجاد شود چه بسا تا آخر عمر نیز همین حالت در او باقی بماند. و در صحنه کار و زندگی اجتماعی نیز عواقب ناگواری بر او داشته باشد.

### ۳- انحراف فکری و اخلاقی

بدون تردید کودکی که از محبت پدر و مادر محروم شده، همواره تشنه مهر و محبت است. او می خواهد از هر طریق ممکن این نیاز روحی خود را تأمین کند، از این رو چه بسا در برابر هر گروه و دسته ی پاسخ مثبت دهد و خود را تأمین کند. اگر چه خود را بفروشد، تگاهی به وضع معتادین و جوانان منحرف به خوبی نشان می دهد که ریشه این انحرافات فکری و اخلاقی کمبودهایی است که در محیط خانوادگی آنان و پدر و مادر به وجود آمده است.

### ۴- خشونت و تندخویی

روح انسان و بخصوص کودکان، بسیار رنگپذیر است کودکی که همواره چهره عبوس و گرفته پدر و مادر را ببیند. و هرگز حتی برای لحظه ای زیبایی خنده را بر لبان مادر مشاهده نمی کند چگونه ممکن است روحیه لطیف و مهربان داشته باشد؟ او که هرگز لذت بوسه مادر بر گونه هایش را احساس نکرده و دست نوازش پدر را لمس نکرده

است چگونه می تواند انسانی عطوف و رؤف و مهربان باشد؟ آری این چنین کودکی به تدریج روحیه پر خاشگرانه پدر و مادر را کسب خواهد کرد و او لا محقق است در برابر خود آنان گاه و بیگاه بیاستدخشونت به خرج دهد، ثانیاً ممکن است به خاطر همین روحیه ناپسند به کارهایی مثل سرقت، نزاعهای مسلحانه، قتل و آدم کشی کشیده شود.

## نتیجه

محبت به عنوان یک نیاز روانی در رفتار انسانی نقش موثری ایفا می کند. محبت در زندگی انسان به قدری مهم است که قرآن کریم آن را بهترین راه برای پاسخ گویی به خواسته های فطری انسان می داند و این حقیقت را خاطر نشان می سازد که محبت و مهرورزی باید بر مبنای درست استوار باشد. و حقیقت محبت، دوست داشتن خداست و هر آنچه انسان را در مسیر قرب خدا کمک می کند هر چند محبت و مهرورزی اخصایص ذاتی انسان است ولی برای ظهور و تقویت، به اسباب و علل نیاز دارد. مسئله بسیار مهم این است که اکثر مردم پیش از آن که خود محبت کنند و دیگران را دوست بدارند، از دیگران توقع دارند که دوستشان داشته باشند.

لذا در سایه شناخت اسباب علل محبت، عوامل محبوبیت، اثرات نیک محبت و اثرات سوء فقدان محبت و شیوه های مهرورزی می توان محبت و مهرورزی را در فضای خانه و خانواده، اجتماع و دنیا گستراند و جهان آکنده از صفا و صمیمیت ایجاد کرد. که البته تحقق کامل آن با ظهور مصلح و منجی عالم بشریت حضرت بقیه الله اعظم (عج الله تعالی فرجه) میسر خواهد شد.

## فهرست منابع وماخذ

- ۱-قرآن کریم
- ۲-اصفهانی، راغب، مفردات قرآن، چ هفتم، قم، نشر هاجر، ۱۳۷۲
- ۳-امینی، ابراهیم، همسر داری، چ هجدهم، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۱
- ۴------ تربیت، چ اول، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۱
- ۵-اسحاقی، حسین، سبک زندگی فاطمیه، ج ۲، چ اول، قم، نشر هاجر، ۱۳۹۴
- ۶-خراسانی، وحید، به یاد آنکه مذهب حق یادگار اوست، چ دوم، قم، مدرسه امام محمدباقر، ۱۳۷۹
- ۷-غروی، محسن، تربیت فرزند سالم و بانشاط، چ شانزدهم، قم، زلال کوثر، ۱۳۸۵
- ۸-قمی، عباس، المقامات العلیه، چ اول، قم، نسیم کوثر، ۱۳۸۳
- ۹------، منتهی الامال، چ اول، قم، نشر قدس، ۱۳۸۳
- ۱۰-قایمی، علی، خانواده و تربیت کودک، چ نهم، قم، مروی، ۱۳۷۰
- ۱۱-کاشفی، محمدرضا، آیین مهرورزی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۳
- ۱۲------، نگاهی قرآنی به دوست و دشمن، چ سوم، قم، اندیشه جوان، ۱۳۸۶
- ۱۳-مصباح یزدی، محمدتقی، اخلاق در قرآن، ج اول، چ اول، قم، پارسیان، ۱۳۷۷
- ۱۴-مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۲، چ بیست و پنجم، قم، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۹
- ۱۵-موسوی کاشمری، مهدی، روش های تربیت، چ اول، قم، دفتر تبلیغات، ۱۳۷۹
- ۱۶-مطهری، مرتضی، جاذبه و دافعه علی (علیه السلام) چ ۳۸، قم، صدرا، ۱۳۷۹
- ۱۷-محدثی، جواد، اخلاق معاشرت، چ سوم، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۱

## فهرست مطالب

| عنوان                                                | صفحه |
|------------------------------------------------------|------|
| مقدمه                                                | ۱    |
| بخش اول: مباحث مقدماتی                               |      |
| فصل اول: کلیات                                       |      |
| فصل دوم: مفهوم شناسی                                 |      |
| مفهوم محبت                                           |      |
| اقسام محبت                                           |      |
| درجات محبت                                           |      |
| اسباب و موجبات محبت                                  |      |
| بخش دوم: محبت در متون دینی و آثار آن                 |      |
| فصل اول: محبت در آیات و روایات                       |      |
| ایمان سرچشمه محبوبیت                                 |      |
| برخوردملایم و محبت آمیز بادشمنان                     |      |
| امام حسن (علیه السلام) و مردشامی                     |      |
| محبت امام علی (علیه السلام) به فرد غیرمسلمان         |      |
| امام باقر (علیه السلام) و احترام به دوستان و همراهان |      |
| فصل دوم: آثار و پیامدهای محبت                        |      |

پیروی محب از محبوب عفت و پاکدامنی

عفت و پاکدامنی

سازندگی و احساس امنیت

محبت و تاثیر آن بر رشد شخصیت کودک

آثار سوء عشق و محبت

آثار تفریط در محبت

نتیجه

فهرست منابع